

РЕФОРМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ: ЯК ДОВЕСТИ ПОЧАТЕ ДО ЛОГІЧНОГО КІНЦЯ?

За останніми даними Світового банку, Україна посіла 80 місце серед 190 країн світу в рейтингу легкості ведення бізнесу “Doing Business-2017” (у 2016 році країна знаходилася на 83 місці, у 2015 році – на 87, у 2011-2013 роках – на 149-152 місцях). Як бачимо, спостерігається позитивна тенденція, не малу роль в цьому відіграли і внесені за останні два роки зміни до Податкового кодексу України в частині наближення податкового обліку до фінансового обліку.

Але, на нашу думку, внесених змін замало. Максимально можливого позитивного ефекту для економіки так і не отримано. Це пов’язано з тим, що наближення недостатньо, необхідна абсолютна уніфікація. Адже на сьогоднішній день проблема дихотомії національної системи бухгалтерського обліку (роздвоєння бухгалтерського обліку на фінансовий та податковий) так і не подолана. Допоки не буде остаточно скасована дублююча податкова звітність (декларації з податків, які могли би бути замінені існуючими формами фінансової звітності) та додаткові податкові первинні документи (податкові та акцизні накладні, які могли би бути замінені існуючими формами первинних документів для фінансового обліку), доти ця проблема не зникне.

Відміна Податкової декларації з податку на прибуток (з її численними додатками) та перехід на розрахунок та сплату податку на прибуток на основі показників фінансового звіту форми № 2 “Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)” дає можливість одномоментно ліквідувати суттєвий обсяг роботи з організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, який пов’язаний з необхідністю паралельно формувати два різних звіти про фінансовий результат за один і той самий період.

Таку відміну доцільно запровадити в контексті повної інтеграції положень П(С)БО з положеннями ПКУ. Ризиком такої інтеграції може стати недоотримання податків в Державний бюджет України. Проте, на наш погляд, кошти в бюджет не надходитимуть у меншій мірі, вони просто надходитимуть іншим шляхом. Гроші у вигляді “недоплачених” податків залишатимуться у підприємств, за які вони, найімовірніше, будуть придбавати інші активи чи послуги, створюючи додаткові доходи для контрагентів, у яких такі активи чи послуги будуть придбані. А з таких додаткових доходів, в свою чергу, будуть сплачені додаткові податки до бюджетів різних рівнів (компенсаторний ефект).

Варто також зазначити, що негативних наслідків від запропонованої уніфікації положень П(С)БО з положеннями ПКУ буде значно менше, ніж тих, які існують в межах наявної на даний момент системи, яка формує сприятливі умови для зародження асиметрії бухгалтерської інформації між її надавачами та користувачами. Це проявляється тоді, коли надавач внаслідок креативного обліку (оптимізація оподаткування) та агресивного обліку (пряме порушення податкового законодавства) подає оптимізовану або завуальовану інформацію користувачу,

таким чином, отримувач інформації має не повну інформацію про реальний фінансовий стан підприємства та приймає в подальшому помилкові рішення на її основі.

Повна інтеграція положень П(С)БО з положеннями ПКУ дозволяє усунути першопричини такого виду асиметрії та дозволяє знайти баланс інтересів держави та платників податків через введення в дію автоматичних економічних стабілізаторів, суть яких полягає у тому, що внаслідок переходу до сплати податку на основі даних обліку відповідно до П(С)БО, наміри штучного завищення прибутку в звітності (для інвестиційної привабливості компанії) будуть стримуватися необхідністю сплатити надто велику суму податку на прибуток, тоді як наміри штучного заниження прибутку в звітності (для сплати меншого податку) будуть стримуватися ризиком втрати інвестиційної привабливості акцій та зменшення ринкової вартості компанії.

Не менш важливо скасувати і Податкову декларацію з ПДВ, адже, вважаємо, що ПДВ може сплачуватись також на підставі фінансового звіту форми № 2 “Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)” (додержавши туди рядок “Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” та рядок “Податок на додану вартість”, які в свій час з неї були виключені).

Таке скасування доцільно провести паралельно з кардинальною реформою адміністрування ПДВ. В першу чергу, необхідно нормативно встановити, що транзакції між платниками ПДВ відбуваються за ціною без ПДВ. В таких умовах податковий кредит ніколи не виникатиме і зникне необхідність його відшкодування з бюджету. Внаслідок цього десятки мільярдів гривень будуть залишатися на рахунках бізнесу, а не переганятися через Державний бюджет України з високою імовірністю їх невчасного повернення та нецільового використання.

Аби в запропонованій моделі суттєво звузити поле для махінацій з ПДВ, необхідно внести зміни до пункту 181.1 Податкового кодексу України, підвищивши обсяг річного обороту для отримання права зареєструватися платником ПДВ з 1,0 млн. грн до 1,5 млн. грн. Таким чином, представники першої та другої групи спрощеної системи оподаткування не будуть платниками ПДВ, а спрощена система оподаткування не стане інструментом для несумлінних дій учасників ринку для ухилення від сплати ПДВ.

Економічній політиці незалежної України були притаманні стратегічні помилки вже з самого початку її формування, адже у вирішенні фінансових проблем держави був зроблений акцент на фіскальний тиск та обмеження, а не на стимулювання економіки. Отже, вкотре наголошуємо на тому, що окремих податковий облік і додаткова податкова звітність, врешті-решт, мають бути ліквідовані, оскільки є синтетичним утворенням держави виключно для фіскальних цілей та виступають інгібітором економічного розвитку країни. Особливої актуальності окреслені пропозиції набувають в сьогоденні умовах волатильності світових ринків та нових зовнішньополітичних ризиків для України.